

Kuděj se toulal s Haškem a přeložil Tarzana

JAN PRCHAL

Autor JAN PRCHAL (na titulním snímku Ivo Havlíka), narozen v Polné 15. října 1950, spisovatel, scenárista, sběratel pověstí, spoluzakladatel Klubu Za historickou Polnou, badatel tzv. hilsneriády; čtenáři LUKu si vzpomenu na jeho obsáhlou stat’ o herečce Míle Myslíkové, jejíž hrob v Polné objevil.

„Vodu nezkalil ani beránek, ani vlk. Zkalil ji čistý déšť. Podivné – což?“ napsal si v roce 1951 do svého deníčku s názvem *Hloupé myšlenky starého člověka* spisovatel Zdeněk Matěj Kuděj.

Deníček plný dalších aforismů je uložen v Městském muzeu v Polné. Do sbírek ho věnoval muzejník Bedřich Neubauer, Kudějův přítel.

Neubauer a Kuděj měli mnoho společného; v době před první světovou válkou žili nějaký čas v Americe – Chicagu a v Milwaukee. Oba měli shodné zájmy i povahové rysy. Při častých Kudějových pobytech v Polné po roce 1945 se navštěvovali, jistý čas Kuděj u Neubauera delší čas pobýval. A Neubauerovi, známému v Polné pod přezdívkou „Indián“, Kuděj odkázal část své literární pozůstalosti.

Štamgastem v Parlamentu

Kuděj v Polné rád navštěvoval restauraci Parlament, kde se ve společnosti přátel debatovalo o všem možném. Vhodné je též dodat, že do Parlamentu docházel insitní básník Antonín Neuwirth, polenský trafikant a přítel malíře Josefa Lady.

Kromě Polné je na Vysočině ovšem ještě řada dalších míst, kde Kuděj, tento dobrodruh, spisovatel, cestovatel, překladatel, novinář a přítel Jaroslava Haška, osobnost v české literatuře příkladně pábitelská, při svých věčných toulkách pobýval.

Zdeněk Marian Kuděj (takové bylo jeho původní vlastní jméno) se narodil 24. listopadu 1881 v Hořicích v Podkrkonoší jako sedmé dítě a šestý kluk v rodině stavebního inženýra Jana Kuděje. Druhé jméno Matěj převzal později po svém dědečkovi, snad proto, že i druhé jméno Kudějova největšího přítele Jaroslava Haška bylo rovněž Matěj.

Reálné gymnázium Kuděj navštěvoval na Královských Vinohradech a v Příbrami, kam se rodina po smrti otce přestěhovala. Studium však nedokončil. Školu dobrovolně opustil a stal se praktikantem v lékárně v Pacově v okrese Pelhřimov. Po dalším působení v lékárně v Sadské v okrese Nymburk byl odveden na vojnu, ač se zapsal na univerzitu. V Plzni si poprvé ověřil své simulační schopnosti; zahrál si na duševně chorého a po několika lékařských vyšetřeních byl z armády propuštěn.

Dobrodružných sedm let v Americe

Odjel do Německa a pracoval v továrně na výrobu léčiv. Ani tam dlouho nevydržel. V letech 1902 a 1903 se toulal po Německu. V

Hamburku vyhrál v jedné herně lodní lístek do New Yorku. Rozhodl se tedy navštívit na 14 dnů Ameriku. Jeho pobyt za „velkou louží“ se však protáhl na déle než sedm let.

Nastalo období Kudějova největšího dobrodružného putování. Spojené státy projel a prošel křížem krážem, vystřídal desítky zaměstnání. Byl malířem pokojů, pracoval na jatkách, v chemické čistírně, myl nádobí v obří restauraci v New Yorku, v Clevelandu úspěšně prodával lihoviny, pracoval ve slévárně a poté jako příručí v lékárně a podruhé v životě jako laborant v továrně na léčiva.

Přes Detroit odjel do Chicaga, kde působil jako osobní strážce jistého milionáře. V Chicagu byl redaktorem českých krajských novin. Další jeho pouť směřovala do Alabamy, kde nějaký čas pracoval na stavbě železnice.

Urazil 30 000 km

Na svých dalších cestách roznášel noviny, sklízel kukuřici, byl nočním kuchařem v Ohio, v Severní Dakotě sloužil jako skutečný cowboy. V dobách, kdy se mu nadmíru dařilo, vlastnil na břehu Missourí ranč s pozemkem. Cestoval jako plavčík do San Franciska, kudy dorazil krátce po velkém zemětřesení; pracoval tam v záchranářské četě.

Po čase byl znovu redaktorem, tentokrát v týdeníku Domácnost v Milwaukee. Při dalším trampování se dostal mezi trestance a žebráky, byl u Armády spásy, rýžoval zlato v Oregonu, v severní části kanadského Saskatchewanu spoluzakládal velké farmy. Potom byl pomocníkem důstojníka na velké obchodní lodi a díky tomu poznal většinu velkých přístavů na východním pobřeží USA.

Před návratem do Evropy v roce 1910 onemocněl na zápal plic a určitý čas strávil v presbyteriánské nemocnici v New Yorku. Tam se Kuděje ujali krajané, kteří mu zajistili místo pomocného dělníka na lodi do Evropy. Za dobu svého putování po Severní Americe Kuděj urazil, jak sám uváděl, po železnici, lodí a pěšky neuvěřitelných 30 tisíc kilometrů.

První povídka v Národních listech

Po návratu do vlasti opět střídal různá zaměstnání a místa pobytu, neustále hnán chůčem poznání. V roce 1911, kdy pracoval jako přidač u zedníků, mu Národní listy otiskly první povídku. Pobídnut úspěchem začal psát. Krátce nato poznal Jaroslava Haška, Josefa

Ladu, Gustava Opočenského a Otakara Hanuše (onen známý nerozlučný „čtyřlístek“). Snadno zapadl do bohémského způsobu života; charakteristického častými a nevázanými návštěvami pražských hospod, kaváren a putyk. Stýkal se s významnými pražskými umělci; v Praze se mimo jiné osobně poznal s polenským rodákem, akademickým malířem Karlem Ludvíkem (též Ladislavem) Klusáčkem.

Po vězení na Ukrajině první výlety s Haškem

Na podzim roku 1912 Kuděj navštívil carské Rusko. V Kyjevě byl však coby „podezřelý“ zatčen a půl roku strávil ve vězení. Pobyt v těžko snesitelných podmínkách žaláře mu přivodil silný revmatismus, který ho pak trápil do konce života. Na jaře roku 1913 byl vyhoštěn. Vrátil se do Prahy a v létě téhož roku se vydal s Jaroslavem Haškem na první výlet po Čechách.

Toulali se naprosto bez cíle po Berounsku a Plzeňsku, Křivoklátsko poznávali „od hospody k hospodě“. Několik týdnů trvajících cestě „nazdařbůh“ oba kamarádi natolik podlehli, že se v roce 1914 znovu vydali trampovat, tentokrát do Posázaví.

Tehdy se dostali až na Vysočinu. Jejich rozverně chování v některých místech poděl toku Sázavy a na Vysočině dokládá několik policejních zápisů.

Po návratu do Prahy vypukla první světová válka. Kuděje postihl záchvat revmatismu a sourozenci ho odvezli k matce do Příbrami, kam mu byl doručen povolávací rozkaz. Do kasáren na Pohofelci ho odvezli na vozíku; lékařská komise mu poskytla zdravotní dovolenou na neurčito.

Jako choromyslný vojenským písařem

Originální způsob Kudějova rukování Hašek později použil ve Švejkovi. Kuděj užíval svobody v Příbrami a Plzni. V této době byl stále literárně činný. V polovině roku 1915 odjel do Prahy a dokončil své první úspěšné větší dílo – román *Mezi dvěma oceány*.

Vojenské službě však nakonec neunikl. Byl eskortován ke svému pluku do Rumburka, dostal klasifikaci C – „služba beze zbraně“. V Berouně a ve Vídni vykonával štábní funkci vojenského písaře.

Za dílo Ladislavy Chateau

je jedna cena málo

LADISLAV BLAHYNKA

Laudatio, které píšu na dílo Ladislavy Chateau, není první, které píšu, ale první, které se mi píše skoro samo. Mám to štěstí, že ji znám už z doby, kdy pracovala jako nakladatelská redaktorka, pak i jinde, a že jsem ji mohl zblízka sledovat od jejích prvních článků.

Kulturní publicistika, jak zní charakteristika jejích statí a knih, jimž se tu dnes dostává pocty, není to jediné, za co ji chválit. Juris utriusque doctor Ladislava Chateau, absolventka mezinárodního práva na Karlově univerzitě, pracovala léta v sociálních službách, kde se brala o nejobožejší ve své české vlasti. Podnes se nebojácně zastává těch, jimž se křivdí.

Je bytost dvojdomá, česká a francouzská. V maturitním věku důvěrně poznala Paříž díky svému strýci; o něm napsala svou první knihu *Barman rytířem čestné legie* (2004) a zamilovala si francouzskou kulturu a řeč, které se učila od dětské četby *Tří mušketýrů*, tlumočila našim disidentům návštěvy francouzských novinářů a po roce 1989 pracovala i na naší ambasádě v Paříži.

Podruhé se vdala za hluboce vzdělaného Pascala Chateau, s nímž žije v Paříži a v Praze a s nímž sleduje kulturní události zvláště ve Francii. Referuje o nich v rozhlasu na Vltavě a v řadě tištěných periodik.

Zasvěceně píše i o osobnostech a osudech psychoanalýzy. Dokládá to už druhá její kniha *Portrét pro Lou, Sabinu a Marii* (2006). Těžko říci, jak dokázala při velkých starostech o svou rodinu, o byt v Praze, při pilném chození do divadel, na koncerty, výstavy, filmy a při četbě, aby ji neušlo nic podstatného z literárního

dění ve Francii i u nás, zkrátka kde i při práci na scénářích a hrách pro jeviště našla čas a soustředění k už více než desetileté objevné dřině. Tou je její odvážný průnik do antisemitismu ve Francii i jinde v Evropě jako základny holocaustu.

Knihou *Vlak do Výmaru* (2013) Chateau odhalila hloubku viny velkých francouzských a dalších autorů, účastníků Goebbelsových kongresů spisovatelů v městě poblíž koncentráku v Buchenwaldu. Časopisecky Chateau polemizuje s obdivem pro znamenitého autora, ale zlého antimitisemitu L.-F. Célinea.

Celou knihu *Colette, má drahá, vy víte, co máte udělat* (2018) věnovala dělné a statečné židovské lékařce a badatelce; té nadaný a plodný spisovatel Drieu La Rochelle trvale kazil život, ale jako protizidovský autor, kolaborující s vysoce postavenými nacisty v Paříži, také ji a její děti zachránil před transportem do Osvětimi; po válce skončil sebevraždou; před ní ho Colette už neubráníla. *Colette* je vrcholný český psychologický román o podivné složitosti života – a jeho filmová verze, k němuž Chateau napsala scénář, jen vinou filmařů se nestal událostí.

Cenu netoliko za publicistiku, ale i za beletrii, krásnou literaturu, si zaslouhují i obě její letošní knihy: *Bylo jich pět, kolaborace, trest a rozpory*, studie o pěti hvězdných skvrnách francouzské literatury (za ni získala cenu E. E. Kische), a kniha rozhovorů s Lustigem a jeho lidmi nejbližšími *Život, nebo Psi* ani Chateau není cizí humor, i když píše o nejvážnějším. Její styl, vlastně pařížsky mile impresionistický, propůjčuje jejím dílům jedinečnou čtivost.

V zastoupení autora bylo toto laudatio na Ladislavu Chateau přečteno při předávávání výročních cen Unie českých spisovatelů.
FOTO: Ivo HAVLÍK

Stanislav Zeman

U stromu republiky

Žebral na náměstí
U stromečku
Republiky štedrovečerní
O vánočku

Starosta mu ji ukrojil
Pro chuť kousek
Přidal misku rybí polévky
I ubrousek

Zasnil se když dojedl
A utřel si pus
Co by si tak ještě dal
Chuť dostal na husu

Nedočkal se jí
Ani na Štěpána
Na náměstí byla mše za preference
Pro starostu pána

Picassovy múzy v čase mccarthismu

Pablo Picasso měl za svůj život bezpočet milenek a několik manželek. Některé je možné potkat v knize Jeanne Mackinové Milovala jsem Picassa (nakl. Metafora, 2024).

Slavný malíř to s ženami neměl lehké, a ony s ním teprve. Kým byly a proč s ním byly, když ženy údajně rozlišoval na věčné bohyně a obnošené šaty?

Dá se milovat muž, který takto přemýšlí a mění milenky jako rukavice? Dvakrát ženatý, zároveň otevřeně udržuje intimní vztah s ostatními partnerkami? Ze sedmi nejvýznamnějších žen v životě Picassa dvě zešilely a dvě spáchaly sebevraždu.

Picassovy ženy - netuctové, silné a talentované, umělkyně, významné postavy doby - jsou hrdinkami a vypravěčkami tohoto románu americké spisovatelky. Jejich bouřlivý a komplikovaný vztah s geniálním umělcem (předpokládalo se, že každá žena, která mu kdy pózovala, navštívila jeho lože) se prolíná s životem, do detailů bohatou historií doby. V pozadí velká jména (Diagilew, Cole Porter, Cocteau, Stravinský, Apollinaire), kreace od Diora a voňavky Chanel, rychlá auta a prosluněné pláže. Šampaňské a kavárny, fašisté i Stalin. Milostné trojúhelníky, politické intriky, válka a padesátá léta s aférou McCarthyho, rasovou segregací a emancipačním hnutím žen.

Vášnivý svět Picassova pestrého intimního života autorka objevuje i v tehdy odpudivých italských Benátkách, kde nejmocnější muži byli výhradně příznivci Mussoliniho. Ti, kdo vstupovali proti Mussolinimu a silicimu fašismu, se ocitli na špatné straně městské politiky, jejich obchody upadaly, zákazníky jim zastrašovaly bandy kapsářů a zlodějů postávajících u jejich dveří.

Erotika v konkrétní době

Román se místy může jevit jako červená knihovna, ale tou není. Klade si mnoho zásadních otázek o vztazích dvou pohlaví (nikoli půldruhé stovky, kolik se jich přiznává dnes), o lásce, poslání, životě, erotice v konkrétní době:

„Můj smutek se však neomezoval jen na osobní rovinu. Celou zemi zachvátila rudá panika a pravice začala pronásledovat komunisty a jejich příznivce. FBI sledovala Alberta Einsteina, protože se připojil k americké kampani proti lynčování. Orson Welles, Charlie Chaplin a Martin Luther King Jr. byli výběrem zařazeni na černou listinu. V souladu s těmito kroky se upevňovala moc senátora McCarthyho a v zemi rostl panický strach z jakéhokoliv názna-

ku komunismu. Výbor pro neamerickou činnost senátora McCarthyho se nestaral o takovou nicku, jako jsem byla já, ale i tak jsem měla obavy. Společně s několika přáteli jsme mohli být považováni za sympatizanty komunismu, protože jsme se zúčastnili demonstrace a pochodu za práva pracujících. Za zrušení rasové segregace. A za světový mír,“ říká jedna z Picassových lásek.

Milenci a Guernica

Jiná žena vzpomíná na své pocity, když ji v patnácti letech matka zavedla do galerie, kde poprvé viděla dva Picassovy obrazy: „*Milence*, kteří vznikli na začátku dvacátých let na jihu Francie, a na jeho mistrovské dílo *Guernica*, které spatřilo světlo světa v průběhu dalších desetiletí. *Milenci* jsou osobní a poetičtí, zatímco *Guernica* je hrůzostrašným svědectvím o válce. Vytvořil ji v roce 1937 po vybombardování stejnojmenného baskického městečka patnáct let po vzniku *Milenců*. *Guernica* je obrazem plným násilí, svědectvím plánovaného a úmyslného vyvraždění civilního obyvatelstva během španělské občanské války a zároveň je zlou předtuchou větší války, která měla od Evropy teorie přijít“.

Naštěstí existuje umění a umění nám slibuje jiný svět.

Ženy nehledal, ale nacházel

Jiná milanka se v Picassově společnosti sama sebe ptá, zda každý génus musí být psychicky vysílený: „Když lidé přemýšlejí o geniálních umělcích, často myslí na jejich výstřednosti, někdy dokonce na jejich šílenství. Pablo se ničím takovým neprojevoval, neměl v sobě ani opravdové šílenství ubohého Van Gogha, ústící v tu strašlivou záležitost s uříznutým uchem, ani syfilitickou pomatenost Maneta či předstírané bláznovství Salvatora Dalího, který opustil během války Evropu a do Spojených států dorazil s bochníkem chleba na hlavě. Je na místě podotknout, že někteří umělci se domnívají, že náznak šílenství jim dodá na zajímavosti, či jim alespoň poskytne určité oprávnění ke svobodnému projevu. Větší popularita je samozřejmostí. Pablo však věděl, že nic takového nepotřebuje. Jediné, co potřeboval, bylo jeho umění“.

Mottem románu, který Mackinová napsala v pandemické izolaci, je Picassův výrok: Tajemství umění spočívá v tom, že nehledáme, nýbrž nacházíme. Ze čtyřiařdvaceti kapitol knihy je zřejmé, že slavný malíř ženy nehledal, ale nacházel.

IVO HAVLÍK

Pokračování ze strany 1

Počátkem roku 1918 znovu úspěšně předstíral choromyslnost a po několika prohlídkách byl superarbitrován (propuštění z vojenské služby po nové lékařské prohlídce).

Po válce se Kuděj vydal na výlet do Posázaví. S malířem Jaroslavem Panuškou kopírovali cestu s Haškem z roku 1914. V Ledči nad Sázavou odbočili na Lipnici. Krajina zaujala Panušku natolik, že se v roce 1921 trvale usadil v Kochánově u Lipnice. Kuděj našel působiště v Dolních Kralovicích v okrese Benešov a na Lipnici často zajížděl.

V kapse nosil „každodeniček“

Tento úsek cesty měl později velký význam pro Jaroslava Haška, který v té době byl ještě v Rusku. Po návratu do Prahy, zklamán kamarády a prostředím, následoval své přátele na Lipnici.

Ve dvacátých letech se Kuděj prosadil jako překladatel z angličtiny a němčiny. Byl prvním úspěšným překladatelem románových příběhů o Tarzanovi. Po přetlumočení Tarzana mu majitel pražské Lucerny, Ing. Václav Havel, vyplatil část honoráře a Kuděj za tyto peníze odjel na Podkarpatskou Rus sbírat náměty pro své další příběhy.

Připomeňme, že Tarzan je literární postava, hlavní hrdina cyklu dobrodružných knih amerického spisovatele Edgara Rice Burroughse. Cyklus líčí osudy potomka anglického lorda Greystoka, kterého po tragické smrti jeho rodičů v Africe vychovává pralesní opice a který se brzy díky své síle a důvtipu stane nejmocnějším tvorem džungle.

Neustále nosil zápisník, který nazýval „každodeniček“; do něho si zapisoval své nápady a myšlenky. Po návratu do Čech se na mnoho let zabydlel na Vysočině. Nejdříve žil v Dolním Městě a v Radostovicích (obojí v okrese Havlíčkův Brod), od roku 1946 v Ledči nad Sázavou, střídavě v Humpolci, Havlíčkově Brodě a Polné.

Na Českomoravské „krabatině“, jak Vysočinu nazýval, našel mnoho dobrých přátel, vytvořil podstatnou část nevšedního literárního díla.

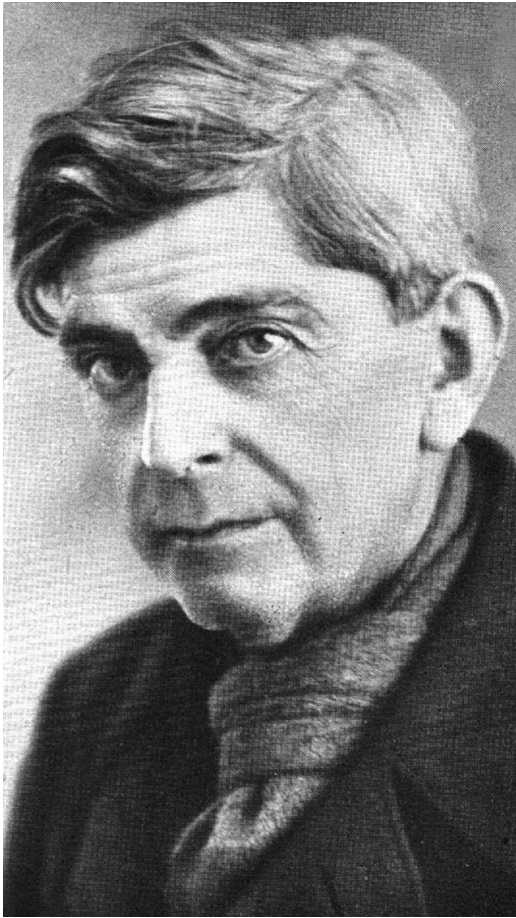
S Haškem pěšky až do Vídně?

V knize Ve dvou se to lépe táhne Kuděj reprodukuje vyprávění Jaroslava Haška o tom, jak se kdysi u Českého Brodu setkal s židovským podvodníkem Salomonem Neugebauerem, který měl u sebe doklady na jméno Mořic Silberštajn a Haška přemluvil, aby se vydával za hluchoněmého žida tohoto jména.

Oba potom družně putovali do Kutné Hory, Čáslavi, Golčova Jeníkova, Německého Brodu a Polné, o kterou se Neugebauer zajímal kvůli Hilsnerově

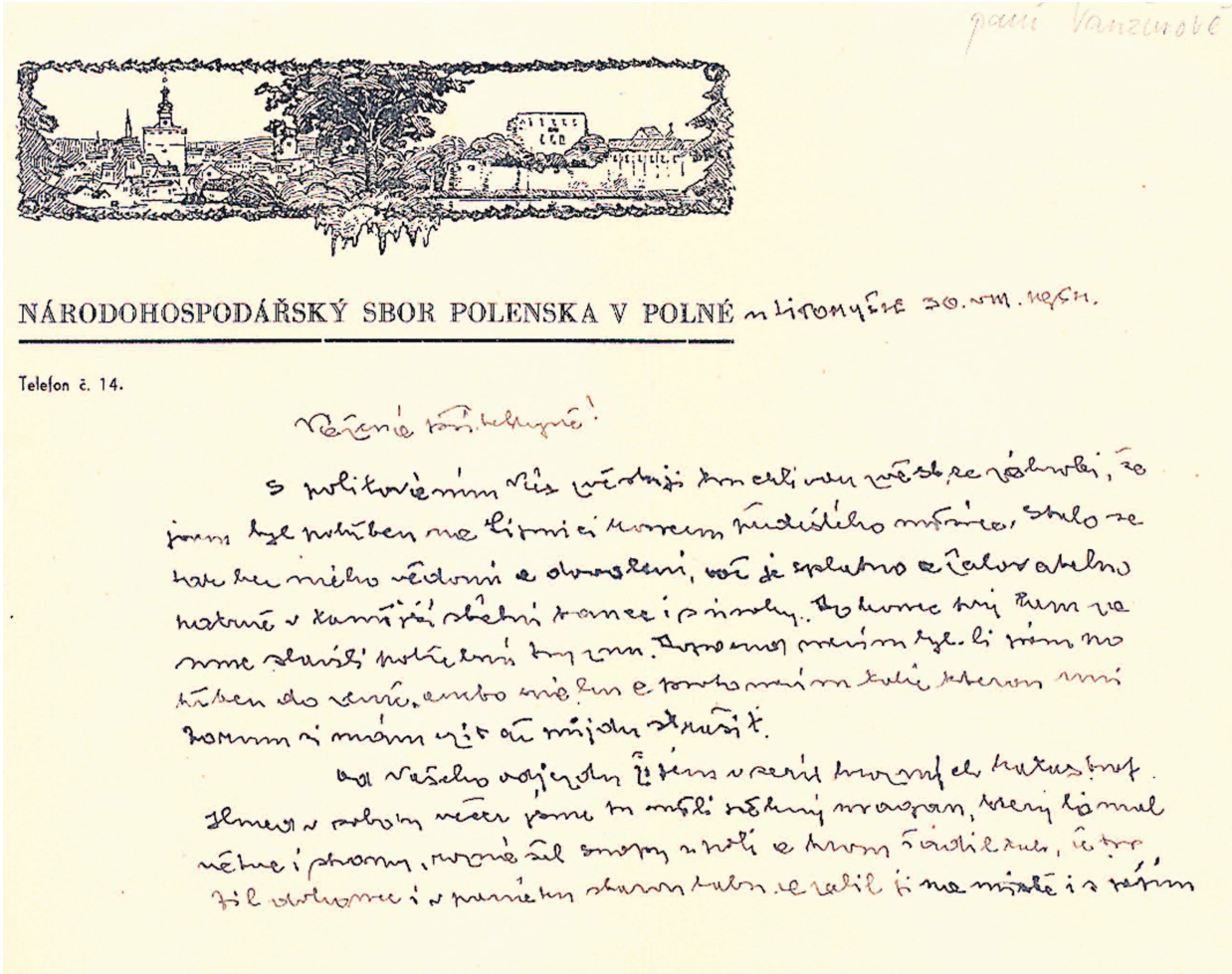

POLNÁ - město v okrese Jihlava zásadně spjaté s životem Kuděje a dosud fungujícím hostincem Parlament **Foto: Ivo HAVLÍK**

Zdeněk Matěj Kuděj na snímku z mládí (rok 1915), na pérovice akademického malíře Oty Bubeníčka a na fotografiích pozdního věku

Hašek (vlevo) a Kuděj v duchu Svojsíkovy braně výchovy na Lipnici

Kuděj v obtížně čitelném rukopise přítelkyni Haně Vanžurové s „politováním sděluje truchlivou zvěst ze záhrobí, že byl pohřben na Lipnici“. Ve skutečnosti je pochován v Litomyšli. Manžel adresátky byl za okupace zmiňován v souvislosti s atentátem na Heydricha.

aféře. Všude obcházeli židovské rodiny a žebrali o podporu na cestu do Palestiny, kde prý hodlají zakládat židovské kolonie.

Z Polné do Vídně šli přes Jihlavu, Třebíč, Náměšť nad Oslavou, Moravský Krumlov a Znojmo. V Mostu nad Murou (Bruck an der Mor) byli zatčeni. Haškovi se po transportu z věznice do Vídně na kterémisi vídeňském nádraží podařilo zmizet, Neugebauer byl snad poslán do Kišiněva, odkud pocházel. Hašek možná Kudějovi o své cestě přes Moravu do Vídně vyprávěl. Není však vyloučeno, že si Kuděj tuto anabázi vymyslel.

Pohřben v Litomyšli

Zbytek života (1952–1955) strávil v Litomyšli. Bydlel v malé místnosti v podnájmu. V létě roku 1955 byl po častých obtížích hospitalizován a operován na kýlu. Operace se zdařila, ale věčně neklidný Kuděj nevydržel na lůžku. Z nemocnice odešel na revers s nezahojenými stehy. To vyvolalo další zdravotní potíže a Kuděj znovu skončil na lůžku – tentokrát s oboustranným zápalem plic.

Dne 8. srpna 1955 tulák a spisovatel Zdeněk Matěj Kuděj ve věku nedožitých 74 let umírá. Pohřben je na hřbitově v Litomyšli.

Spisovatele Kuděje literární historici opomíjejí. Psal překotně, a to co napsal, již neupravoval. Přesto se svými dobrodružnými romány do české literatury nesmazatelně zapsal. Jeho vyprávěčský talent si v první polovině 20. století získal mnoho čtenářů. Po prvním románu *Bídňé dny* (1913) následovala díla: *Mordovna* (1914), *Hostem u báťušky cara* (1914) a posléze další... Je autorem přibližně třiceti titulů.

Vycházel ještě po listopadu 1989

Největšího úspěchu dosáhl trilogií *Ve dvou se to lépe táhne*, *Ve dvou se to lépe táhne, ve třech hůře* a *Když táhne silná čtyřka*. Jsou to cenná svědectví o životě Jaroslava Haška a jeho přátel. Honoráře rychle utratil, často v hospodách. Chaos v neuspořádaném životě a také alkohol bohémovi nedovolily věnovat literární práci více sil. Jméno neklidného tuláka nalezneme ve všech českých encyklopediích.

Kudějovy romány a povídky vycházely ještě po listopadu 1989 (např. půvabné psí historky pro děti *O Filáskovi* nebo *Mezi dvěma oceány...*).

V muzeu v Polné a v archivu Klubu Za historickou Polnou je uložena část Kudějovy literární pozůstalosti, kterou v Polné zanechal počátkem 50. let u svého přítele z Ameriky – muzejníka Bedřicha „Indinána“ Neubauera a rodiny Vanžurovy.

Jsou to spisy a poznámky dosud čekající na vydavatele. Snad se najde někdo, kdo podrobně zpracuje Kudějův životopis; ve výčtu biografii „slavných“ by zaujal důstojné místo.

Sny jsou skrčené, ale dny mají rovná ramena a pevnou páteř

FRANTIŠEK UHER

Nemusí to být právě monumentální básník, vítězoslavně procházející konkrétní literární epochou, kdo nás přiměje ke slovům uznání. Případně ke slovům méně lichotivým a záměrně smlčeným, neboť každému, co jeho jest, každý podle vlastních not. Ostatně, takoví básníci se snad již ani nerodí. Moderní, snadněji přístupnější a časově méně náročné mediální formy způsobují odklon od psaného slova vůbec a od poezie konkrétně.

Kam se poděly doby, kdy básnické sbírky vycházely v několikačíslových nákladech, a co víc, byly nejen kupovány, ale také čteny. Platí to nejen o umělecké literatuře, platí to také o tendrech informačních, zánik Lidových novin to jenom potvrzuje.

Je zbytečné lkát, psát o bratřech Čapkových, že se obracejí v době. Zajisté by nejásali, byli to však chápavými a věcnými tvůrci, uměli dávat, zaujmout a potěšit, především však dokázali naslouchat. Naslouchat lidem, naslouchat době, naslouchat ptáčím křídům i lámaní usychajících větví.

Můžeme lomit rukama, ale to je tak všechno. Nemusíme přece jásat nad rozlehlostí moří, mohou nás potěšit příslovecné potůčky v lukách, nenápadná pohlazení, drobnější radosti.

Jedenáctá sbírka

Nejednu současnou sbírku přijímáme s rozpaky, nejednu s pokrčením ramen, ale stále nacházíme takové, které je radost číst. Náleží k nim sbírka Petra Čermáčka SKRČENÉ DNY (Dobrý důvod, 2024, 84 stran, s vlastními ilustracemi).

Básník svou jedenáctou sbírkou neotvírá široké obzory, ubírá se skromnějšími trasami, činí tak ovšem s nadhledem, se schopností vnímat, rezonovat, slyšet ozvěnu a za //protivůle tmy// velice citlivě konstatovat, že //zpoždění havrani//nocují v mezipaměti//. Jeho dny nejsou skrčené, mají pevnou páteř a rovná ramena.

Podobných úvah, zobecňujících básnické vnímání světa, nacházíme větší počet, tvoří pokojně se pasoucí stádo na stránkách současnosti a zavádějí čtenáře k závanům vlídné atmosféry, v níž //prázdný prostor//brzy něčím zaroste//.

Tajnými dvířky do vlastního dvora

Básníková perspektivní jistota v lepší příští je pevnou, nepřilíš nápadnou a snad ani právě nejpevnější nití, která dokáže spojit jednotlivé básně v kompaktní celek.

Vzdáleně to připomíná běžecký závod na dlouhé trati, v níž je básník svým vlastním soupeřem. Dokazuje to závěrečná báseň Errata, jakýsi stručný přehled cílů a odhodlání: //neslevit//spravit//nečelit//čelit//.

Čermáčkova poezie skutečně čerí, aniž by z čehokoli slevovala, jeho nenásilná akutní schopnost klást do souvislostí přesně koncipované metafory provádí čtenáře //z usínajícího ohně//po netopýřích drahách//, se schopností okouzlit hravostí s jazykem, uměním vtisknout slovům bezděčné kouzlo a //podržet si jas//zasněžené zahrady//. A to všechno bez halasu, bez snahy vybočit z řady, upoutat lacinými ohňostroji. Vystihl to vskutku precizně. Cituji: //jakoby nic//.

Dosah Čermáčkovy poezie překračuje běžné hranice básnického naturelu, vězí v ní snaha zdůraznit magický účinek dobře míněného proudu poznání a s přesně vyznačeným úhlem vidění pozvedávám umělecké zbraně a s jejich pomocí se vyhnout hřmotu jalových bojišť.

A pokud v jeho verších vedle záměrně všedních kvasů oslovují intenzivní vlákna ticha, je to ticho konstruktivní, uvolněné a otvírající tajná dvířka do vlastního dvora.

Prodloužená starého mládence Nerudy

Všechny seriózní listy dříve tiskly plesovou rubriku. Kdyby aktuálně nereferovaly o právě protančeném bále, vyneslo by jim to stejnou újmu, jako by dnes své nevedly rubriku zpravodajství z nedělní kopané.

„Tak - v garderobě mne sloupí a jsem tedy zde i točím mezi prsty taneční pořádek; tužku jsem už schoval pro svou prادلenu,” začíná Neruda jeden ze svých pravidelných plesových referátů pod titulkem Starý mládenec na bále.

Popíše výzdobu, bílé spodničky a menu („Copak bude dnes jíst? Řízky, telecí řízky, na bále nejedí ani nejstarší gardedámy jiného než řízky!”, sděloval).

Ale kdepak dnes řízečky, být v trojbalu z Amylonu! To motorizovaný pikolík z pizzerie se nestačí autem otáčet, aby na objednávkou z telefonních mobilů do sálu v kartonových krabicích, do jakých se dříve balily šestnáctimetrové filmy, dovezl na osminky nakrájenou italskou pizzu. Nejvíce žádaná je Margarita.

Pořád platí Nerudovo poznání, že přes všechnu úctu k mateřské lásce je lépe gardedámy za svými zády nevidět, jelikož „matka do všech obličejů naslouchá a ušima tu na každé slůvko hledí, zda, komu a jak se dceruška líbí”, a že to už raději „zjevná mrzutost v doprovázející otcovské tváři”.

A také se dosud nezměnilo, že „prvněbálová, šestnáctiletá srděčka se po celou noc chvítí nepřestanou”, a že dívky šaty mají „stříh smělý, nůžky krejčovské zajíždějí na dvanáct palců pod bradu, úplná dekoltáž! Nu: Divák má mít z výtvorů módních požitků fyzický i estetický,” psal Neruda.

Co ovšem, už neexistuje, to jsou plesové diáře potvrzující, s kým a kolikrát a zda vůbec galán tančil. „Upadl mně taneční pořádek na zem, nezpozoroval jsem toho a zdvihla mně jej sedící za mnou paní... Hlele, vy nemáte ani jediný taneček zaznamenaný, pravila, vy musíte tančit s mou dcerou - hned přijde!”

Dnes taneční školy shánějí mladičké jinochy jako Zelenskyj osmnáctileté brance do zákopů.

IVO HAVLÍK

Foto - autor

KATEŘINA MARIE

TICHÁ:

Od zpěvu k básním

Kateřina Marie Tichá, třicetiletá, začínala zpívat se skupinou Jelen, její tvorbu výrazně ovlivnil předčasně zesnulý David Stypka.

Kromě písňových textů se také věnuje literární tvorbě. V nakladatelství Bílý Vigvam v roce 2021 vydala debutovou básnickou sbírku *Ostrov, co chutná jako pomeranče*. Píše v ní:

„Nenech se lapit do příběhu.

Poskládá slova,

jak se mu hodí.

Slíbí ti všešň, pravdu,

něhu.

Slíbí ti cokoli z druhého břehu.

Jenže tu řeku

nikdy nepřebrodíš...”

Inspirací Kateřiny Tiché je většinou básník Jan Skácel. Zpěvačka plánuje vydat další sbírku, případně se věnovat beletrii.

Text a foto: Filip Havlík

JAROMÍR ŠLOSAR

6. ledna

Tříkrálový sních
datel úpí ve větvích
vzduch břitký jak líh

Zimní podvečer na Hané

Slunko jak tvargle
kutálí se po poli
v límci sobolím

Ze sbírky Říční břehy, nakladatelství. Beskydy, 2024